

Teaching Guide

Teaching Guide				
Identifying Data				2022/23
Subject (*)	Attention to Diversity: Pedagogic and Management Aspects		Code	652G02038
Study programme	Grao en Educación Primaria			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Graduate	2nd four-month period	Fourth	Optional	4.5
Language	Galician			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Pedagogía e Didáctica			
Coordinador	Castro Rodríguez, M ^a Montserrat	E-mail	maria.castror@udc.es	
Lecturers	Castro Rodríguez, M ^a Montserrat	E-mail	maria.castror@udc.es	
Web	Www.udc.gal			
General description	Esta materia ten como obxectivo que o futuro profesorado adquira competencias que lle permitan identificar e planificar a súa práctica educativa dende a perspectiva de atención á diversidade de necesidades, potencialidades, intereses individuais e colectivos de TODO O ALUMNADO, dende unha perspectiva inclusiva. Enténdese a diversidade como unha oportunidade de aprendizaxe. Por este motivo, é necesario identificar os elementos didácticos e organizativos que poden confluír no desenvolvemento de unha proposta pedagóxica. A partir de aí, trátase de buscar, analizar, utilizar metodoloxías, estratexias didácticas máis axeitadas a cada persoa, colectivo e contexto educativo, así como organizar ditos elementos didácticos para que todo o alumnado poida aprender conxuntamente de acordo coas súas características e condicións. Esta materia ten como lingua vincular o galego. Os materiais e lecturas proporcionaranse en galego e tamén os haberá en catalan. Ademais participamos no programa English Friendly e se algunha persoa desexa ter a bibliografía en inglés, tamén se lle proporcionará.			

Study programme competences

Code	Study programme competences
A3	Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncións.
A4	Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento.
A6	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.
A11	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.
A20	Mostrar habilidades sociais para entender ás familias e facerse entender por elas.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B17	Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.
B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía

C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

Learning outcomes			
Learning outcomes		Study programme competences	
A3 Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncións.	A3 A4 A6 A11 A20	B16 B17 B21 B22 B23 B24 B25	C4
A4 Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento.	A4		
A6 Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.	A6		
A11 Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.	A11		
A20 Mostrar habilidades sociais para entender ás familias e facerse entender por elas.	A20		
B16 Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.		B16	
B17 Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.		B17	
B21. Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo		B21	
B22. Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo		B22	
B23 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética		B23	
B24 Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado		B24	
b 25 Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía		B25	
C4 Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.		B24	C4

Contents	
Topic	Sub-topic
1A atención á diversidade na educación Primaria	-Concepto -Modelos -Evolución -Principios
2.Necesidades educativas específicas asociadas á diversidade da condición humana	Respostas do Deseño Universal da Aprendizaxe (DUA), -Necesidades e asociadas á diversidade intelectual, sensorial, motórica, trastornos de hiperatividade ou autismo, cultural, de procedencia, identidade de xénero e sexualidade, de estilos de aprendizaxe, crenzas: metodoloxías, tempos, espazos, tarefas e actividades

3. Medidas curriculares de resposta á diversidade	-Organización dunha práctica educativa na vida e para a vida, usando os recursos e materiais do entorno. -As adaptacións curriculares e reforzos dende o DUA
4. Medidas organizativas de resposta á diversidade	-Modelos e organización dos apoios educativos. A parella profesional -O rol transversal do DO para o deseño dun proxecto e dunha práctica educativa universal

Planning				
Methodologies / tests	Competencies	Ordinary class hours	Student's personal work hours	Total hours
Introductory activities	B21	1	1	2
Directed discussion	A3 A6 B16 B17 B23 C4	6	6	12
Case study	A3 A4 A20 B16 B17 B22	5	17	22
Workbook	A3 B23 C4	3	14.5	17.5
Events academic / information	B16 B22 B24 B25	3	6	9
Guest lecture / keynote speech	B16 B17 B21	4	5	9
Supervised projects	A3 A4 A6 A11 A20 B16	3	18	21
Collaborative learning	A4 A11 B16 B17 B23 C4	4	12	16
Personalized attention		4	0	4
(*)The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.				

Methodologies	
Methodologies	Description
Introductory activities	A principios do cuatrimestre cada estudante terá que describir unha experiencia, situación, reflexión sobre situacións vividas no practica con alumnado, profesorado e/ou familias. As experiencias agruparan nun documento compartido por toda á clase. Estas experiencias que estarán relacionados cos temas da materia servirán para traballar con elas nas clases é para a elaboración do traballo de investigación e os traballos tutelados.
Directed discussion	Trátase de intercambiar razoamentos e elaborar un pensamento propio sobre os temas traballados
Case study	Cada estudante ou grupo de estudantes seleccionará dúas situacións de ensino-aprendizaxe real que terá que describir, analizar e interpretar, e finalmente proporcionará pautas e orientacións para realizar promover unha educación inclusiva para todos e todas.. s. O obxectivo desta actividade é que cada estudante sexa capaz de identificar variables, realizar hipóteses, etc que lle axuden a comprender qué está ocorrendo na aula. O alumnado conta con unha guía de análise de casos, que consta de tres apartados: identificación dos trazos significativos da situación, realización de hipóteses que axuden a explicar que pode estar ocorrendo nese e contexto e proporcionará suxerencias para o traballo na aula co obxectivo de superar esa situación. ESTAMOS EN PROCESO DE NEGOCIACIÓN, PARA INTENTAR QUE ESTA MATERIA POIDA DESENVOLVERSE A TRAVÉS DUN APS, POLO QUE ESTAS ACTIVIDADES PODERÍAN REALIZARSE DENTRO DEL.
Workbook	Indicaranse na aula as que teñen carácter obrigatorio e as que teñen un carácter opcional
Events academic / information	Trátase de aproveitar os distintos recursos da universidade e doutras institucións ou agrupacións de carácter cultural, educativo, en relación cos contidos e competencias da materia.
Guest lecture / keynote speech	Realizase ao inicio de cada unidade temática, ou cando através do seguimento do traballo de aula e individual, se perciba a necesidade de aclarar ou introducir conceptos esenciais ou novedosos

Supervised projects	Traballo en equipo. Constituiránse equipos de traballo que non superen os cinco membros. Cada equipo terá que facer unha proposta de intervención contextualizada nunha aula ordinaria concreta que se definirá explicará detalladamente. Cada equipo terá que realizar unha proposta de intervención para dita aula ordinaria. A proposta didáctica farase dende unha perspectiva de atención á diversidade inclusiva, baseada no Deseño Universal de Aprendizaxe. Cada equipo exporá a súa proposta. ESTAMOS EN PROCESO DE NEGOCIACIÓN, PARA INTENTAR QUE ESTA MATERIA POIDA DESENVOLVERSE A TRAVÉS DUN APS, POLO QUE ESTAS ACTIVIDADES PODERÍAN REALIZARSE DENTRO DEL.
Collaborative learning	Durante o desenvolvemento da materia, nas aulas interactivas e para a realización dos traballos tutelados/Proxecto de intervención, o alumnado terá que realizar actividades en equipo.

Personalized attention

Methodologies	Description
Case study Supervised projects	Tanto o estudo de caso como a simulación dunha situación real de aula, esixe un traballo moi personalizado, por este motivo, o alumnado recibirá individual ou colectivamente a atención da profesora da materia. A atención personalizada farase mediante as titorías pero tamén na aula ordinaria, pois a metodoloxía de traballo baséase nas necesidades e demandas individuais e grupais. Nesta supervisión solventarase as dúbidas que poidan presentarse e daranse indicacións sobre as diversas fases de elaboración dos traballos propostos.

Assessment

Methodologies	Competencies	Description	Qualification
Case study	A3 A4 A20 B16 B17 B22	Cada estudante ou grupo de estudantes seleccionará dúas situacións de ensino-aprendizaxe real que terá que describir, analizar e interpretar, e finalmente proporcionará pautas e orientacións para realizar promover unha educación inclusiva para todos e todas. O traballo terá unha extensión máxima de 5000 palabras. Os criterios de avaliación son: -Descrición e identificación da información necesaria para realizar un informe do alumnado completo e adecuado a cada situación. -Hipóteses que poidan contribuir a explicar e entender mellor que pode estar ocorrendo nesa aula para que se xenere esa situación. -Pautas para implementar nese contexto específico de aula ordinaria para promover unha escola inclusivo para todos e todas -Emprego de bibliografía -Valorarase positivamente a integración con carácter transversal a inclusión da análise e intervención dende unha perspectiva ecosistémica que integre a perspectiva de xénero, de sustentabilidade e lingüística, que se explicará detalladamente na clase.	50

Supervised projects	A3 A4 A6 A11 A20 B16	O traballo tutelado inicialmente o alumnado deseñará o espazo físico dunha aula ordinaria, á que asistirán un grupo de estudantes (algúns dos cales poden ser os mesmos do proxecto de investigación). Posteriormente terá que facer unha proposta de intervención ou pautas orientadas á selección de obxectivos, contidos, metodoloxía, estratexias de intervención, recursos e materiais, avaliación, etc que respondan ás distintas necesidades do todo o alumnado da aula. Criterios de avaliación: 1. Formulación de obxectivos acordes coas características dunha aula na que se pretende dar resposta á diversidade desde unha perspectiva inclusiva. (10%) 2. Selección e xustificación da metodoloxía, recursos e materiais, avaliación e todas as medidas necesarias para abordar a diversidade desa aula específica. (10%) 3. Propostas e directrices para adoptar na aula para superar situacións de discriminación, exclusión e para facilitar a cohesión e a convivencia na aula. (10%) 4. Uso da bibliografía (10%) 5. Exposición oral (10%)	50

Assessment comments

O estudo de caso terá unha puntuación máxima de 5 puntos e outros 5 o traballo tutelado/proxecto de intervención. Para superar a materia, debes ter un mínimo de 2 en cada unha das probas. A suma das dúas partes debe ser como mínimo dun 5.

A modalidade de avaliación será a mesma para o todo o alumnado e para as dúas convocatorias (maio e xuño).

O alumnado con recoñecemento oficial de adicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, deberá acudir ás titorías para programar as sesións interactivas e expositivas nas que non puidera participar co fin de planificar os traballos. O traballo tutelado/proxecto de intervención suxírese que sexa feito tamén en equipo como no caso de asistentes, pero estudarase cada caso especificamente.

Os traballos presentaranse en formato dixital no campus virtual na tarefa deseñada para tal fin.

No caso de poder implementar un APs, ambas actividades poderán realizarse dentro dese marco.

Sources of information

Basic	- Abalo Quintela, J. E. (2017). O ROL DO EQUIPO DE ORIENTACIÓN ESPECÍFICO NOS TRASTORNOS DA CONDUCTA. INNOVACIÓN EDUCATIVA - Ainscow (2011). Respondiendo al desafío de la equidad en los sistemas educativos. Revista de Pedagogía de la Universidad de Salamanca - Almazán, L.; Colmenero, M.J.; Ortíz, A (2002). Organización y atención a la diversidad en los centros educativos. Aula de Encuentro - Alba Pastor, C, Sánchez, J., & Zubillaga, A (2014). Diseño Universal para el Aprendizaje (DUA) Pautas para su introducción en el curríc. Pastor, C. A., Sánchez, J., & Zubillaga, A - Barreiro González, M.P. (2009). Resposta dos centros educativos á diversidade. Revista Galega de Educación - Bonilla-del-Río, M., & Sánchez-Calero, M. L (2022). Inclusión educativa en tiempos de COVID-19: Uso de redes sociales en personas con discapacidad intelectual. RIED-Revista Iberoamericana De Educación a Distancia - Booth, T. & Ainscow, M. (2002). GUÍA PARA LA EVALUACIÓN Y MEJORA DE LA EDUCACIÓN INCLUSIVA.. https://sid-inico.usal.es/idocs/F8/FDO21426/guia_para_la_evaluacion_y_mejora.pdf - Castaño Calle, R. (2011). Las adaptaciones curriculares y otras medidas de carácter general en el contexto de la LOE respecto a la diversidad de los alumnos. Hekademos - Cidoncha, V. (2008). Materiales generales y específicos para los alumnos con necesidades educativas especiales. Educación y Futuro digital - Crisol Moya, Martínez Moya, El Homrani (2015). El aula inclusiva. Condiciones didáctica y organizativas.. Revista nacional e internacional de educación inclusiva ISSN (impreso): 1889-4208. - CRTOADI TOMELLOSO (2009). Medidas organizativas y curriculares de atención a la diversidad desde una perspectiva inclusiva. CRTOADI TOMELLOSO. https://sosprofes.es/wp-content/uploads/2020/08/medidas_escuelainclusiva.pdf - European Agency for Development in Special Needs Education (2012). Welcome to the European Agency for Special Needs and Inclusive Education website!. https://www.european-agency.org - European Agency for Development in Special Needs Education (2017). RAISING THE ACHIEVEMENT OF ALL LEARNERS A Resource to Support Self-Review. https://www.european-agency.org/sites/default/files/raising_achievement_self-review.pdf - Gobierno Vasco (d/d). ORIENTACIONES PARA EL TRATAMIENTO DE LA DIVERSIDAD EN EDUCACIÓN PRIMARIA . http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.eus/contenidos/informacion/dig_publicaciones_innovacion/es_diversi - Gobierno Vasco (2015). Guía de atención integral a las personas en situaciones de transexualidad. http://www.sis.net/documentos/ficha/514165.pdf - González Fontao, M.P. e Martínez Suárez, E.M. (2010). Una medida innovadora para la atención a la diversidad. La adaptación curricular por competencias. Innovación Educativa - González-Gil, F. (2011). Inclusión y atención al alumnado con necesidades educativas especiales en España. CEE Participación Educativa, 18, noviembre 2011, pp. 60-78 - González-Peiteado, M. e Martínez Geijo, P. (2016). (2016). Los estilos de enseñanza: construyendo puentes para transitar las diferencias individuales del alumnado. Revista Complutense de Educación - Grau Rubio, C. e Fernández Hawrylak, M. (2008). La atención a la diversidad y las adaptaciones curriculares en la normativa española. Revista Iberoamericana de Educación, Revista Iberoamericana de Educación Boletín RIE digit@I 46/3 - Leiva Olivencia, J.J. (2010). Práctica de la interculturalidad desde la perspectiva docente: análisis y propuestas pedagógicas. C&E. Cultura y Educación - Peirats Chacón, J. & Marín Suelves, D. (2018). Las medidas organizativas y curriculares en las necesidades específicas de apoyo educativo. Marín & Fajardo (2018). Intervención psicoeducativa en alumnado con necesidades específicas de - Moya Maya, A (2012). El profesorado de apoyo en los centros ordinarios. Nuevas funciones, nuevas contradicciones. Educatio siglo XXI: Revista de a Facultad de Educación - Pardo Baldoví et ali (2022). Prácticas docentes en la escuela digital: la inclusión como reto. RELATEC - Revista Latinoamericana de Tecnología Educativa - PÉREZ DÍEZ, L. y C. JIMÉNEZ FERNÁNDEZ (2018). Influencia de la organización escolar en la educación de

los alumnos de altas capacidades. Enseñanza & Teaching

- Pérez Galán, R. (2009). Los nuevos retos del aprendizaje social en niños con necesidades educativas especiales. El aprendizaje en comunidad o la comunidad de aprendizaje en el aula. Revista de Educación

- Saiz Fernández, H., Morote Blanco, D., Vidal Esteve, I., Gallardo Fernánd, I. (2016). Los espacios inclusivos de encuentro y el Modelo de Apoyos. Libro de Actas del XVI Congreso Nacional y VII Congreso Iberoamericano de Pedagogía: Democracia y Ed

- San Martín Ulloa, C. (2017). ¿Dónde y cuándo proporcionar apoyos pedagógicos para facilitar los procesos de inclusión?. <http://www.repositoriocdpd.net:8080/handle/123456789/1914>

- Sanahuja, A., Borri-Sanahuja, A., Borri-Anadon, C. y De Angelis, C (2022). Prácticas inclusivas en el contexto escolar: una mirada sobre tres experiencias internacionales. Revista Iberoamericana de Educación

- Torres, J.A. e Fernández Batanero, J.M^a (2015). Promoviendo escuelas inclusivas: análisis de las percepciones del profesorado desde unha perspectiva organizativa, curricular y de desarrollo profesional.. Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado,

- Trujillo Sáez, F. & Ariza Pérez (2006). Experiencias Educativas en Aprendizaje Cooperativo. Grupo Editorial Universitario

- Núñez Mayen, M.T. (2019). El estancamiento de la inclusión educativa del alumnado con discapacidad. Revisión de su escolarización entre 1985 y 2015.. Revista Nacional e Internacional de Educación Inclusiva

- Caamaño Liñares, T. et ali (2022). Lo que la diversidad esconde. tab Edizioni

Proporcionase unha relación importante de referencias bibliográficas porque o alumnado seleccionará as lecturas en función das temáticas que precisa para os traballos. A docente tamén solicitará a lectura de entre 5 e 7 documentos.

Complementary	- AA.VV. (2010). La respuesta educativa a la diversidad, aquí y ahora. Ediciones da Universidad de Castilla-La Mancha - Araque, N. e Barrio de la Puente, J.L. (2010). Atención a la diversidad y desarrollo de procesos educativos inclusivos. Revista de Ciencias Sociales

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Subjects that continue the syllabus

Other comments

(*)The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.